

censuris, sicut non repugnat eum pluribus peccatis mortalibus gratiam sanctificantem amittere, sive ob idem delictum a pluribus superioribus, v. g., a Papa et ab episcopo vetitum, sive ob transgressionem plurium legum quibus annexae sunt censurae ejusdem vel diversi generis, sive ob iterationem ejusdem actus sub censura prohibiti. *Sic generaliter auctores.*

CAPUT TERTIUM.

DE CAUSIS A CENSURA EXCUSANTIBUS.

Cum omnis censura, ut pote pœna, culpam supponat, quidquid excusat a culpa, eo ipso excusat a censura. Plurimæ autem sunt causæ a peccato excusantes, scilicet :

1º Ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti, *ut in Tractatu de Actibus humanis probavimus* : a censura vero non excusaret ignorantia vincibilis aut supina, quia non excusat a peccato, et sic statuitur in Sexto, l. 1, tit. 2, cap. 2.

Hinc 1º qui pereutit vel occidit clericum, invincibiliter ignorans esse clericum, excommunicationem contra clericorum percussores latam non incurrit, quia licet reus sit homicidii, immunis est a sacrilegio cui annexa est censura : si sciret esse clericum, et ignoraret legem Ecclesiæ, vel pœnam ab Ecclesia decretam, eam probabilius adhuc non incurreret, quia non esset contumax erga Ecclesiam. Ita communiter auctores.

Hinc 2º qui in dubio de existentia censuræ, rem cui revera annexa est censura facit, censuram incurrit si mortaliter peccet; censetur enim contumax erga Ecclesiam.

Hinc 3º si ignorantia vincibilis a gravi culpa excusat, eo ipso a censura excusat. Patet ex superius dictis, ubi de culpa ad incurriendam censuram requisita.

Hinc 4º Si inadvertentia, parvitas materiæ, defectus

consensus a gravi peccato excusent, excusant pariter a censura.

2º Metus respective gravis, si agatur de præcepto ecclesiastico, plerumque tollit obligationem ac proinde censuram, quia lex ecclesiastica in se sumpta non obligat cum tanto incommodo. Dicimus *plerumque*, quia fieri potest ut obligatio cum metu gravi existat; v. g., si episcopus sub pœna censuræ jubeat ut parochus, vel ejus defectu vicarius, sacramenta peste infectis administret. Si autem de præcepto naturali aut divino ageretur, plures adhuc dicunt censuram non incurri, quamvis adsit peccatum, quia lex ecclesiastica eam imponens desinit obligare, nec igitur est contumacia contra Ecclesiam. At in utraque hypothesi, si metus, etsi gravis, in contemptum Ecclesiæ incuteretur, a peccato gravi non excusaret, nec igitur a censura.

3º Impotentia, sive physica, sive moralis, quia, ex regula juris 6, *nemo potest ad impossibile obligari*: unde talis potentia excusat a peccato : ergo et a censura.

4º Ex Decretal. l. 2, tit. 28, cap. 40, censura ferri potest sub conditione, et tunc non existit de facto ante impletionem conditionis. Si autem ante conditionis impletionem fiat appellatio legitima, suspenditur censura; non item post conditionis purificationem, quia censuram jam existentem non aufert appellatio, ut habetur in cap. 53 ejusdem tituli libri modo citati.

Ut appellatio autem sit legitima, tres requiruntur conditiones, videlicet 1º causa sufficiens : nam « appellatio » nis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed » ad præsidium innocentiae institutum, » ait Honorius III in Decretal. l. 2, tit. 28, cap. 51; 2º ut ab inferiori judice ad superiorem fiat : unde vana esset appellatio ab Ecclesia dispersa vel a Papa, ad concilium generale : hæ appellations damnatae sunt a Martino V, a Julio II, a Leone X, a Gregorio XIII (*Ferraris, vº Appell.*, art. 3, n. 4, etc.) 3º Ut fiat tempore statuto, id est, de jure communi, intra decem dies a die publicationis sententiae, ut docent canonistæ ex Sexto, l. 2, tit. 15, cap. 8.

5º Censura evidenter invalida nullatenus obligat, ut ex solis terminis patet et generaliter docent auctores. At tamen si invaliditas sit occulta, censura pro foro interno nulla, suos obtinet effectus in foro externo, propter reverentiam potestati ecclesiasticae debitam: unde qui propter allegationem falsam fuit excommunicatus aut interdictus, censuram servare tenetur, non vi censuræ, quæ nulla est, sed vi legis naturalis dictantis vitandum esse scandalum. Recurrat ad superiorem, veritatem ei patefacere conetur, et interea ab eis quæ censura prohibet, saltem coram personis quæ invaliditatem ejus ignorant, cante abstineat. Insuper caveat ne sibi illudens, ut invalidam habeat censuram reipsa validam: in eo casu consulendi sunt viri prudentes, et in dubio standum est judicio superioris. Ita ipse *S. Ligorius*, l. 7, n. 68, cum pluribus aliis Probabilistis, *quia in dubio possidet potestas judicis.*

Unde perniciosa judicatae sunt propositiones *Quesnel* in bulla *Unigenitus*, n. 91 et 92 recensitæ, quibus hor-tatur ad contempnendam excommunicationem injustam.

In dubio vero an incursa sit censura, v. g., an percus-sio clerici satis fuerit injuriosa, an censura sit latæ vel ferendæ sententiæ, an conditio apposita in sententia sit impleta vel non, communiter docetur eam haberi posse ut nullam, donec pronuntiaverit judex, quia restringendæ sunt poenæ, ex regula juris 15: *Odia restringi convenit.*

Censura potest esse injusta et tamen valida, si nempe ob causam sufficientem, sed ex inordinatis motivis, omis-sis solemnitatibus requisitis non substantialibus, etc., feratur: tunc superior peccat, et nihilominus censura obligat.

CAPUT QUARTUM.

DE CESSATIONE CENSURARUM.

Quandoque pronuntiantur sententiæ suspensionis et interdicti ad tempus duraturæ: tunc per solum temporis

lapsum finem habent. Sed potius sunt poenæ vindicativæ quam censuræ.

Censuræ vero proprie dictæ et jam incursæ non cessant per mortem superioris, nec per emendationem rei, nec per ejus mortem, nec per dispensationem; censura enim est vinculum spirituale animam ligans, quod semel contractum perdurat donec actu jurisdictionis dissolvatur: ille autem actus non est dispensatio, sed vera absolutio: ergo. *Ita omnes*, ex pleribus juris capitibus.

Diximus *jam incursæ*, quia si censura sub conditione lata fuisset, et superior decederet, conditione nondum impleta, eo ipso cessaret. Item si superior, qui aliquid sub poena censuræ mandavit, moriatur antequam contracta fuerit censura, mandatum cum sua poena exspirat. Non ita cessaret statutum generale aliquid prescribens aut prohibens sub poena censuræ.

1º A censuris ab homine per sententiam vel per man-datum particulare latis solus qui eas tulit, vel ejus suc-cessor aut superior, aut ad hoc legitime delegatus, absolu-re potest, quia est causa determinata cognosci coepit, quæ ideo ab alieno judge terminari non debet, alioquin ordo judicandi turbaretur. *Ita omnes*. Si ageretur de cen-suris ab homine per modum generalis mandati latis, v. g., in eos qui tale admiserint crimen, multi docent quemvis sacerdotem approbatum ab eis absolvere posse, modo a superiore non fuerint reservatæ. *S. Ligorius*, lib. 7, num. 73, hanc tradit sententiam ut probabiliorem.

2º A censuris a jure latis, et non reservatis, quilibet sacerdos approbatus absolvere potest, et idcirco in forma absolutionis sacramentalis his utitur verbis: *Ab omni vin-culo excommunicationis, suspensionis et interdicti, inquan-tum possum et tu indiges*. Ita generaliter theologi et canoni-stæ, innixi ultimis verbis c. 29, tit. 39, l. 5 Decretal. et praxi Ecclesiæ. Quamvis enim simplices sacerdotes, ad audiendas confessiones approbati, jurisdictionem in foro exterно non habeant, ad solvenda censurarum vincula certe delegari possunt: atqui, ex usu Ecclesiæ, quicun-

que ad audiendas confessiones simpliciter approbantur, eo ipso jure delegantur ad absolvendum a censuris non reservatis, et eorum absolutio valet etiam pro foro externo, ut dicunt *S. Ligorius*, l. 7, n. 70, et multi cum illo. Sed absolutio a confessario data non valet pro foro externo, si censura sit notoria. *Reiff.* l. 5, tit. 39, n. 346; *Coll. Andeg.*, t. XII, p. 88, etc.

3º A censuris reservatis is solus absolvere potest cui reservantur, vel ejus successor, vel ipsius quoad hoc superior, aut legitime delegatus: optime enim intelligitur illusoriam fore reservationem si alius absolvere posset, et aliunde reservatio efficit ut alius jurisdictionem in dictas censuras non habeat. Ergo, etc. Successor autem cum eamdem habeat jurisdictionem, nullum est dubium quin a censuris a prædecessore suo latis absolvere possit. Item superior quoad hoc, ut dictat ratio et habetur in *Decretal.* l. 1, tit. 31, cap. 8. Dicimus *superior quoad hoc*, quia archiepiscopus, quamvis superior episcopis sibi suffraganeis, eorum subditos tamen absolvere non potest, nisi in casu appellationis aut visitationis ubi est in usu, ut in *Sexto*, l. 5, tit. 11, cap. 7, statuitur. Unde concluditur eos qui habent potestatem absolvendi a censuris summo Pontifici reservatis, non ideo ab eis quas episcopus sibi reservavit absolvere posse.

Nulla requiritur forma verborum signorumve determinata ut absolutio a censuris valeat; sufficit ut voluntas superioris aliquo sensibili signo manifestetur. Ut autem hæc absolutio sit licita, servanda est forma in Rituali præscripta, si detur in foro externo; si in foro interno, tantum utendum est forma consueta: *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis*, etc.

Notandum absolutionem a censuris non esse sacramentalem, sed relaxationem vinculi ab Ecclesia impositi; quæ relaxatio pronuntiari potest in absentibus per nuntium, per litteras, ut in pluribus juris canonici locis supponitur, et sæpe factum est. Hoc tamen intelligendum est de iis qui habent potestatem ordinariam; delegati enim verbis delegationis vel consuetudini receptæ

derogare non debent. Unde simplices presbyteri, ad audiendas confessiones approbati, extra pœnitentiae tribunal a censuris absolvere nequeunt.

Tempore Jubilæi, omnes confessarii extraordinariam habent potestatem absolvendi a censuris reservatis; ut extensio illius potestatis noscatur, attendenda sunt verba concessionis prout sunt in bulla summi Pontificis.

CAPUT QUINTUM.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Excommunicatio, idem significans ac extra communionem, est censura qua quis usu bonorum spiritualium fidelibus communium totaliter vel partialiter privatur. Duplex enim distinguitur excommunicatio, major scilicet et minor. Major externa fidelium communione totaliter privat, et facit ut excommunicatus sacramenta Ecclesiæ nec suscipere, nec administrare possit; minor vero ab eorum participatione passiva tantum privat. Hæc distinctio sæpe invenitur in jure.

Dicemus 1º de effectibus excommunicationis; 2º de præcipuis excommunicationibus a jure latis, ipso facto incurriendis; et 3º de monitoriis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE EFFECTIBUS EXCOMMUNICATIONIS.

Excommunicatio minor contrahitur ab iis qui modo illico cum excommunicato non tolerato, de quo infra, communicant, et duplex est tantum illius effectus, scilicet privatio passiva sacramentorum, et privatio passivæ electionis, id est, qui excommunicatione minori est in nodatus nec sacramenta suscipere, nec ad officium aut beneficium elegi potest; sed eadem sacramenta administrare, non tamen sine peccato veniali juxta multos, et in electione suffragium suum emittere posset, ut patet